

Participatieverordening Provincie Utrecht 2026

Toelichting en achtergrond

UTSP-1733841646-4100/ ontwerp]

16 september 2025

Inhoud

Inleiding	3
Opbouw en accenten	5
Participatie op initiatief van de provincie	5
Participatie op initiatief van inwoners, ondernemers en/of organisaties	6
Jongerenparticipatie	7
Enquêtes en werksessies	8
Kwalitatief onderzoek Panel	8
Vragenlijst ondernemers en organisaties	9
Werksessie Statenleden	10
Afronding	13

Inleiding

Het versterken en vernieuwen van de democratie in Nederland is van wezenlijk belang. We leven in een tijd met veel maatschappelijke uitdagingen en complexe opgaven. Contact en verbinding met inwoners, ondernemers en/of organisaties is essentieel om daarvoor oplossingen te vinden. Anderzijds klinkt de roep vanuit de samenleving steeds luider om betrokken te worden bij die oplossingen. Democratie is méér dan eens in de vier jaar naar de stembus gaan.

Provincie Utrecht publiceert, net als alle decentrale overheden in Nederland, voor 1-1-2027 een participatieverordening. Deze verplichting is vastgelegd in artikel 147 van de Provinciewet. De wettelijke basis hiervoor is de wet 'Versterking participatie op decentraal niveau', die per 1-1-2025 van kracht is.

Met de inwerkingtreding van de Participatieverordening Provincie Utrecht 2026 worden de kaders voor participatie bij provincie Utrecht vastgelegd. Daarmee is de participatieverordening na de vastgestelde [Participatievisie](#) de tweede bouwsteen om het samenspel met inwoners, ondernemers en organisaties te versterken.

De verordening biedt de provincie de benodigde kaders voor de afwegingen om participatie te organiseren. Ook voor inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers maakt de verordening duidelijk wat ze kunnen verwachten in dat samenspel met de provincie.

De participatieverordening is verplicht. Toch is het betrekken van inwoners, organisaties en ondernemers en het ondersteunen van of aansluiten bij initiatieven uit de samenleving ook een continu leerproces. Dit wordt ook opgemerkt in de participatievisie. Het is niet wenselijk en mogelijk niet haalbaar om in de verordening meteen hoge participatie-eisen vast te leggen. Participatie gaat vaak over nieuwe manieren van werken en het in beeld brengen van diverse perspectieven of belangen. Bovendien zijn de (verscheidenheid aan) verwachtingen van deelnemers soms in strijd met de processtructuren van de overheid.

Participatie vraagt ook om een ontvankelijke modus voor bijdragen uit de samenleving. Ook al blijkt dat de uitkomsten soms anders zijn dan verwacht.

Maatwerk is leidend in participatie, zodat het passend is bij het onderwerp, de doelgroep en de locatie. De verordening is daarom pragmatisch opgesteld met het uitgangspunt dat het kaders biedt, maar maatwerk mogelijk maakt. Het is een groeimodel met ruimte voor ontwikkeling en aanpassing. Twee jaar na de invoering wordt de verordening en de werking ervan geëvalueerd.

Leeswijzer

Dit document geeft een toelichting op de opzet van de *Participatieverordening provincie Utrecht 2026*. De accenten die deze verordening kenmerken worden toegelicht, met onder meer speciale aandacht voor jongerenparticipatie. Het hoofdstuk erna geeft inzicht in hoe deze participatieverordening tot stand is gekomen vanaf het moment dat de startnotitie is vastgesteld.

Provinciewet artikel 147

1. Provinciale Staten stellen een verordening vast waarin regels worden gesteld met betrekking tot de wijze waarop ingezetenen en belanghebbenden bij de voorbereiding van provinciale besluiten kunnen worden betrokken.
2. Indien Provinciale Staten de in het eerste lid bedoelde betrokkenheid regelen in de vorm van inspraak, dan wordt deze verleend door toepassing van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht, tenzij in de verordening anders is bepaald.
3. In de verordening kunnen voorwaarden worden bepaald waaronder ingezetenen en maatschappelijke partijen taken van het provinciebestuur kunnen uitvoeren:
 - a. taken inzake de huishouding van de provincie waarvan Provinciale Staten de uitvoering aan het provinciebestuur hebben opgedragen;
 - b. taken waarvan de uitvoering bij of krachtens een andere dan deze wet aan het provinciebestuur is opgedragen, voor zover dat met die wet niet in strijd is.

Daarvoor zijn de antwoorden op twee enquêtes over de verwachtingen voor participatie bij de provincie Utrecht meegenomen. Ook hebben de werksessies met Provinciale Statenleden en ambtenaren inzichten opgeleverd over participatie bij de provincie.

Opbouw en accenten

Gedeputeerde Staten (GS) hebben op 28 januari 2025 de [startnotitie participatieverordening](#) vastgesteld. Daarvoor zijn eerder vastgestelde documenten geanalyseerd. Naast de eerder benoemde participatievisie en de wet '[Versterking participatie op decentraal niveau](#)', gaat het hier bijvoorbeeld ook om de Sociale Agenda, Omgevingsvisie en meer recentelijk de actieagenda Vitale Samenleving en Jong Utrecht aan Zet.

Na de vaststelling van de startnotitie zijn de reeds gepubliceerde participatieverordeningen van de provincies Gelderland, Overijssel en Zuid-Holland geraadpleegd, evenals de verordeningen van onder meer de gemeenten Utrecht, Amsterdam en Den Haag.

De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft in 2024 twee varianten van een [modelparticipatieverordening](#) gepubliceerd. De opbouw van de participatieverordening provincie Utrecht 2026 is gedeeltelijk gebaseerd op de tweede variant, waarbij het onderscheid wordt gemaakt tussen inwonersparticipatie (in de ontwerpverordening participatie op initiatief van de provincie) en overheidsparticipatie (in de ontwerpverordening op initiatief van inwoners, ondernemers of organisaties), inclusief uitdaagrecht. Ook is de experimenteerparagraaf uit het VNG-model gebruikt.

Provinciale Staten hebben op 23 april 2025 het [Statenvoorstel](#) Jong Utrecht Aan Zet vastgesteld. Onderdeel van dat besluit is om jongerenparticipatie te verankeren in de participatieverordening en Gedeputeerde Staten de opdracht te geven om een pilot jongerenparticipatie op te starten. Het [rapport](#) 'Aan de slag met jongerenparticipatie' van de Universiteit Utrecht bevat de aanbeveling om een jongerenparagraaf op te nemen. Dit is vertaald naar een speciaal artikel in de verordening.

Zodoende is de participatieverordening opgebouwd aan de hand van drie accenten.

Participatie op initiatief van de provincie

Het eerste accent is de vertaling naar artikel 3, participatie op initiatief van de provincie. Dit betekent dat de provincie het initiatief kan nemen om een participatietraject op te starten. Voorafgaand maakt de provincie de afweging in hoeverre participatie bijdraagt aan een plan, bijvoorbeeld een beleidsplan of een uitvoeringsproject.

Participatieaanpak

Indien participatie plaatsvindt legt de provincie in een participatieaanpak vast hoe het traject wordt vormgegeven. In het kwalitatieve onderzoek van Panel en de werksessies met ambtenaren en Statenleden kwam duidelijk de behoefte naar voren dat aan de voorkant duidelijk moet zijn binnen welke kaders participatie plaatsvindt. Een belangrijk onderdeel in de participatieaanpak is daarom het beschrijven van de mate van invloed en de te kiezen participatievorm(en). Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de treden van de [participatieladder](#). In de participatieaanpak moet worden genoemd of de participatie raadplegen, adviseren, co-creëren of meebeslissen betreft, danwel een combinatie hiervan. Het kiezen van de participatievorm(en) is ook essentieel om de mate van invloed te definiëren en de deelnemers hierover te informeren.

De participatieaanpak moet door het betreffende bestuursorgaan van de provincie zijn vastgesteld. In de praktijk betekent dit dat deze aanpak onderdeel kan zijn van een startnotitie of een projectopdracht.

Informeren is niet apart als participatievorm opgenomen in de participatieaanpak. Inwoners op de hoogte brengen en het beantwoorden van vragen is eigenlijk altijd nodig, ook als er geen participatie is. Kortom, het is breder dan inwoners betrekken en vragen om deel te nemen. Informeren is wel essentieel als onderdeel van de andere participatievormen.

Inclusieve en toegankelijke participatie

Met de [Sociale Agenda](#) wil de provincie bij voorzieningen gelijke kansen creëren voor alle inwoners. Zo worden verschillende perspectieven in de samenleving gehoord en meegewogen. Hoe bepaald wordt of er doelgroepen zijn die gemiddeld genomen minder snel participeren is afhankelijk van verschillende factoren. Wie zijn de belanghebbenden en voor wie is een participatietraject relevant? De provinciale participatieleidraad is hiervoor een hulpmiddel. Ook is de beoordeling nodig of er belanghebbenden zijn die niet via de reguliere uitnodigingen kunnen worden geactiveerd en daarmee ondervertegenwoordigd zijn. In de participatieaanpak wordt daarom toegelicht hoe deze groepen worden benaderd om deel te nemen. De analyse hoe deze deelnemers benaderd kunnen worden maakt hier onderdeel van uit. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van de [segmentatiemodellen](#) (2020) van het Verwey Jonker Instituut of de [Handreiking 'Aan de slag met participatie'](#) (2023) van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Het Informatiepunt Leefomgeving biedt een uitgebreid overzicht van handvatten voor het betrekken van specifieke doelgroepen voorafgaand, tijdens en na het participatieproces: ['Andere mensen aan tafel | Informatiepunt Leefomgeving'](#).

Eindverslag

In het kwalitatieve onderzoek van Panel kwam ook naar voren dat de respondenten graag willen weten wat er met de bijdragen gebeurt. Dit is, overeenkomstig met de modelverordening van de VNG, in de participatieverordening vertaald naar het opstellen van een verplicht eindverslag, dat ook wordt gedeeld met de deelnemers. Bij grotere participatietrajecten is het niet altijd mogelijk om individuele bijdragen terug te koppelen. Dan is het voldoende om dat op hoofdlijnen te doen.

Participatie op initiatief van inwoners, ondernemers en/of organisaties

Er is een ontwikkeling gaande waarbij overheden steeds meer initiatieven uit de samenleving ondersteunen. 'Dit kabinet ziet het als zijn verantwoordelijkheid om de kracht van de samenleving te versterken en ruimte te bieden aan eigen initiatieven van burgers en bedrijven', zo merkte demissionair minister Uijtermark op in de recente [Kamerbrief 'Meedoen in democratie en samenleving'](#).

Door initiatieven actief te ondersteunen wordt de kracht van een gemeenschap versterkt. Dit valt onder overheidsparticipatie. Deze definitie van ProDemos is opgenomen in de Participatievisie van de provincie Utrecht. De provinciale Actieagenda Vitale Samenleving is sinds dit jaar een voorbeeld van een programma dat gemeenschappen versterkt door het faciliteren van initiatieven.

Een initiatief kan een waardevolle bijdrage leveren aan de leefomgeving en bijdragen aan provinciale opgaven. Om een initiatief goed te kunnen beoordelen kunnen initiatiefnemers daarom een verzoek indienen voor een overleg, zeker als nog niet helemaal duidelijk is bij welke provinciale taak het aansluit. In het overleg kijkt een ambtenaar van de provincie Utrecht samen met de initiatiefnemer naar het doel van het initiatief en of dit kan worden ondersteund door projecten en programma's van de provincie. In dat overleg kan ook worden aangegeven als een initiatief waarschijnlijk niet wordt ondersteund. De provincie heeft altijd de mogelijkheid om te ondersteunen, ook nadat er een eerste overleg is geweest. In de participatieverordening is dit opgenomen onder artikel 6, participatie op initiatief van inwoners, ondernemers en/of organisaties.

Het vierde en vijfde lid van artikel 6 gaan over het uitdaagrecht. Dit is een variant van overheidsparticipatie waarbij een groep initiatiefnemers de uitvoering van een provinciale taak overneemt. Gedeputeerde Staten [concludeerden](#) in 2024 dat wanneer uitdagingen puur vanuit het frame van (maatschappelijke) aanbesteding of het uitbesteden van diensten worden beschouwd dit een zware regeldruk geeft en in de praktijk contraproductief werkt. Daarom wordt het uitdaagrecht verbreedt door in te zetten op het ondersteunen van initiatieven uit de samenleving en de drempel daarvoor laag te houden.

De provinciewet verplicht in artikel 147 echter dat de kaders voor de traditionele (smalle) vorm van het uitdaagrecht in de verordening worden opgenomen. Zodoende zijn onder het vijfde lid voorwaarden

vastgelegd die gelden bij een beroep op de smalle variant van het uitdaagrecht. Het toelichten van het draagvlak onder betrokkenen en belanghebbenden is daarbij ook verplicht. Van belang is dat de initiatiefnemers vermelden welke belangen of perspectieven er rondom het initiatief zijn en in hoeverre hier rekening mee wordt gehouden.

Jongerenparticipatie

Provinciale Staten hebben op 23 april 2025 besloten om jongeren meer te betrekken bij de provincie en dit juridisch te verankeren in de participatieverordening. Ook heeft de Universiteit Utrecht op uitnodiging van de provincie met het rapport een juridische vertaalslag gemaakt om jongerenparticipatie van de grond te krijgen. In het rapport wordt daarvoor nadrukkelijk verwezen naar de participatieverordening. Ook geven de onderzoekers concrete adviezen hoe de betrokkenheid van jongeren en toekomstige generaties in de verordening kan worden geborgd. Aanbevelingen uit dit rapport zijn in de verordening verwerkt.

Ten eerste, onder artikel 4 staat de inspanningsverplichting om te motiveren of en hoe jongeren een bijdrage leveren aan een plan. De inspanningsverplichting voor het betrekken van jongeren kan lijken op een ongerechtvaardigde ongelijke behandeling wanneer alleen die doelgroep op regelmatige basis kan genieten van op hen toegespitste participatietrajecten. Dit kan echter worden verantwoord doordat de opgaven waar de provincie aan werkt bij uitstek toekomstgericht zijn en dus jongeren in het bijzonder aangaan.

Hoe jongeren worden betrokken wordt opgenomen in de participatieaanpak. Relevant daarbij is om te onderzoeken in hoeverre en hoe jongeren zelf graag betrokken willen worden bij een participatietraject. Dit is in lijn met de opzet van de pilot Jong Utrecht aan Zet, waarbij dit een relevante vraag is aan de doelgroep zelf.

Ten tweede, artikel 5 is als experimenteerparagraaf aangemerkt. Dit idee komt uit de eerder toegelicht in de modelverordening van de VNG en verankert daarmee de mogelijkheden om experimenten en innovaties voor participatie uit te voeren. De focus in de experimenteerparagraaf ligt voor de eerste twee jaar na de inwerkingtreding van de verordening op jongerenparticipatie, mede gezien de pilot die in 2026 van start gaat.

Ten derde, in artikel 5 staat ook de bepaling dat gemotiveerd kan worden overwogen om de bijdrage van jongeren als een zwaarwegend advies met openbare motiveringsplicht aan te merken voor onderwerpen die onder de bevoegdheden van Provinciale Staten vallen.

Enquêtes en werksessies

Voorafgaand aan het opstellen van de participatieverordening zijn verschillende stappen doorlopen. Er is een kort participatietraject opgestart onder de trede raadplegen, waarbij er een kwalitatief onderzoek is uitgevoerd. Ook heeft een aantal ondernemers en maatschappelijke organisaties, actief in de provincie, een vragenlijst over participatie ingevuld. Bovendien kwamen uit de werksessies met Statenleden en collega's uit de organisatie relevante inzichten die gedeeltelijk zijn vertaald naar bepalingen voor de verordening. Onderstaand worden deze stappen verder toegelicht.

Kwalitatief onderzoek Panel

Aan de hand van een enquête met de [kwalitatieve onderzoeksmethode](#) van Panel is getoetst wat de behoeften en de verwachtingen zijn rondom participatie bij provincie Utrecht. Zie ook de bijlage Rapportage Panel Participatieverordening Provincie Utrecht.

Voor dit kwalitatieve onderzoek zijn via onderzoeksbureau Motivaction 40 respondenten uit de provincie uitgenodigd, om op basis van leeftijd, geslacht, gezinssamenstelling en woonplaats (zie bijlage respondenten Panel) een diverse groep deelnemers te krijgen. Representativiteit was geen voorwaarde. Er is nadrukkelijk niet gemeten wat de meerderheid van de respondenten vindt of verwacht. In die zin is generaliseerbaarheid van de antwoorden minder passend en niet een doel op zich. Aan de deelnemers is gevraagd om de vragen te beantwoorden in open invulvelden. Daarna hebben ze de antwoorden gegroepeerd met antwoorden van overige respondenten. Zo ontstond een rijk en genuanceerd beeld van wat de deelnemers belangrijk vinden.

Er moet worden opgemerkt dat er niet bewust extra inspanningen zijn gedaan ondervertegenwoordigde doelgroepen uit te nodigen, iets wat aan de hand van de verordening gemotiveerd moet worden. Bij een eventuele raadpleging voor de evaluatie wordt dit wel gedaan.

De Panelmethode was ingedeeld in twee ronden. De eerste ronde had vooral betrekking op de motivatie en manieren om betrokken te worden en wat er bij deelname aan een participatietraject van de provincie Utrecht wordt verwacht. Daaruit kwamen de volgende *inzichten* naar voren:

- De respondenten geven aan dat ze vooral willen participeren als het onderwerp dichtbij komt – denk aan de eigen buurt, straat of leefomgeving. Daar willen ze invloed op uitoefenen. Ook democratische waarden spelen een rol: mensen willen hun stem laten horen, meedenken over beter beleid, en zich medeverantwoordelijk voelen voor hun omgeving.
- Er kwamen ook motieven naar voren: persoonlijke interesse, plezier en de wens tot eigen ontwikkeling. Tegelijkertijd speelt de praktische kant mee: als participatie te ingewikkeld of tijdrovend is, haken deelnemers sneller af. Ook onduidelijkheid wat er met de bijdragen gebeurt heeft een negatief effect.
- Hoewel de voorkeur vaak uitgaat naar online vormen van participatie (zoals e-mails en digitale vragenlijsten), blijft ook de behoefte aan persoonlijk contact bestaan. Sommige respondenten noemden informatiebijeenkomsten, bewonersavonden of co-creatieprojecten als ideale vormen.
- Belangrijker dan het kanaal is echter de manier waarop deelnemers worden benaderd: het moet duidelijk zijn dat hun bijdrage ertoe doet. Terugkoppeling is essentieel. Niet alleen bedanken voor de bijdragen, maar ook uitleggen wat ermee gedaan is. Dat schept vertrouwen en betrokkenheid.

- De rode draad door alle antwoorden is: 'serieus genomen worden'. De respondenten willen onderdeel zijn van een proces dat ergens toe leidt. Als hun inbreng in een la verdwijnt, zonder uitleg of vervolg, voelen mensen zich genegeerd. Goede participatie vraagt dus om duidelijke communicatie, transparantie en zichtbare impact.

In de tweede ronde van het onderzoek legde de provincie een concreet voorstel voor aan de deelnemers om de inbreng zichtbaar te maken: het maken van een eindverslag na elk participatieproces. Hierin wordt beschreven wie er meededen, welke input is geleverd en wat ermee is gedaan.

- Respondenten reageerden positief op dit idee. Het werd gezien als een goede manier om transparantie en verantwoording te bieden.
- Tegelijkertijd klonken er kanttekeningen: maak het verslag niet te lang of ingewikkeld. Zorg dat het makkelijk te vinden en te begrijpen is, of in een simpele visuele samenvatting. Actieve directe communicatie is belangrijk. Maak het niet alleen beschikbaar via een link op een website, maar bijvoorbeeld ook via een e-mail aan de deelnemers.

Wat dit onderzoek bovenal laat zien, is dat de respondenten graag willen meedenken – als ze het idee hebben dat dat ertoe doet. Ze willen bijdragen aan hun provincie, mits ze serieus worden genomen, duidelijk worden geïnformeerd en merken dat hun inzet verschil maakt.

De bijdragen van dit kwalitatieve onderzoek zijn vertaald naar de verplichting van het opstellen van een participatieaanpak en eindverslag bij ieder participatietraject, met duidelijkheid over de geschikte vorm vooraf, en achteraf transparantie over de impact van de participatiebijdragen op een uiteindelijk voorstel voor een plan.

Vragenlijst ondernemers en organisaties

Ook is er een vragenlijst gestuurd naar een groep organisaties en ondernemers. De uitnodigingen zijn naar een bekende groep relaties gestuurd, namelijk ondernemers en organisaties die de afgelopen twee jaar zijn uitgenodigd voor de bijeenkomsten van Dialoog met de Samenleving, georganiseerd door provincie Utrecht. Van de uitnodiging per mail om een vragenlijst over participatie bij de provincie in te vullen, hebben 37 ontvangers gebruik gemaakt. Dit zijn 5 ondernemers, 21 maatschappelijke instellingen en 11 overige organisaties, waaronder netwerkorganisaties, brancheorganisaties, een waterschap, een culturele instelling en een publiek-private samenwerking.

De deelnemers hebben drie meerkeuzevragen beantwoord, waarbij meerdere antwoorden mogelijk waren. De onderzoekszopzet was anders dan die van het eerder beschreven kwalitatieve onderzoek van Panel. Deelnemers hebben alleen de vragen beantwoord, maar de antwoorden zijn niet vergeleken en gegroepeerd.

Een overzicht van de antwoorden door ondernemers en organisaties is als bijlage toegevoegd. Daaruit kwamen ook verschillende inzichten naar voren. Op de vraag 'Wat zijn voor uw organisatie belangrijke redenen om mee te doen aan een participatieproces met de provincie Utrecht?' kwam duidelijk naar voren dat de deelnemers aan de enquête participeren om invloed te hebben op beleid en besluiten van de provincie. Ook de motivatie om provinciaal beleid en besluiten te verbeteren, het laten horen van de stem van de organisatie en goed geïnformeerd zijn over het werk van de provincie kwam meermaals terug, evenals het tonen van maatschappelijke betrokkenheid.

Op de vraag hoe de provincie moet omgaan met de bijdragen van de deelnemers werd voornamelijk aangegeven dat de provincie van tevoren helder moet maken wat de mate van invloed is en dat deelnemers serieus worden genomen. Ze verwachten ook dat ze op de hoogte worden gehouden van het verdere proces en dat ze een terugkoppeling krijgen wat er uiteindelijk met de bijdragen gebeurt.

Op de vraag hoe de ondernemers en organisaties betrokken willen worden is de algehele trend zichtbaar dat er een voorkeur is voor fysieke bijeenkomsten en in mindere mate online, bijvoorbeeld bij de bijeenkomsten van 'dialoog met de Samenleving' waar ze voor zijn uitgenodigd. Ook via een 1-op-1 gesprek met een ambtenaar en in cocreatie kwamen meermaals als voorkeur terug.

Kijkend naar de ingevulde vragenlijsten kan worden geconcludeerd dat ook de bevroagde ondernemers en organisaties behoefte hebben aan duidelijkheid over de mate van invloed, voorafgaand aan een participatietraject en na het traject inzicht in wat er met bijdragen gebeurt.

Werk sessie Statenleden

Op 12 maart 2025 hebben 18 Statenleden deelgenomen aan een werksessie over de participatieverordening. Er is gestart met het beantwoorden van Mentimeter vragen over participatie en het uitdaagrecht. In deelgroepen maakten de Statenleden vervolgens een eigen participatieladder. Ook visualiseerden ze de rol van Provinciale Staten voor, tijdens en na participatietrajecten.

Doel van de werksessie was om inzichten te verkrijgen en te bespreken over wat belangrijk is voor participatie bij de provincie Utrecht. De deelnemende Staten- en commissieleden hechtten er daarbij veel belang aan om vooraf duidelijk te zijn over de motieven om participatie te organiseren. Dit kunnen verschillende motieven zijn:

- Eigenaarschap, deelnemers nemen verantwoordelijkheid om mee te doen,
- Draagvlak, begrip en steun voor plannen'
- Kwaliteit, participatie leidt tot betere plannen
- Bewustwording; deelnemers voelen zich medeverantwoordelijk

Tijdens de werksessie is daarnaast gesproken over de motieven om geen participatie op te starten. De mate van invloed kwam duidelijk terug. Als er geen ruimte of mogelijkheid is om te participeren, maak dan kenbaar waarom niet.

Ook het belang om de juiste deelnemers te betrekken was onderwerp van gesprek tijdens de werksessie. Vraag daarbij was onder meer in hoeverre een representatieve groep deelnemers altijd nodig is, of dat een diverse groep deelnemers ook volstaat? Dit is zeer afhankelijk van de aard en omvang van het participatietraject. Wel kwamen tijdens de werksessie de volgende punten nadrukkelijk naar voren:

- Maak van tevoren een duidelijke analyse voor de uit te nodigen doelgroepen
- Indien er ondervertegenwoordigde doelgroepen zijn, pleeg extra inzet om ze uit te nodigen
- Sluit de uitnodiging aan op de doelgroep. Dat kan online zijn, maar ook via persoonlijk contact op de plekken waar de doelgroep is, al dan niet via sleutelfiguren.
- Denk na over andere mogelijkheden om de doelgroep uit te nodigen, bijvoorbeeld een vergoeding.

Het uitdaagrecht, waarbij initiatiefnemers verzoeken om een taak van de overheid over te nemen, was ook onderdeel van de werksessie. Aan de hand van een casus is gekeken wat belangrijk is om over het uitdaagrecht op te nemen in de verordening. Wat opviel was het criterium dat initiatiefnemers de mate van draagvlak en verschillende belangen inzichtelijk maken. Ook de wenselijkheid van het uitdaagrecht was onderwerp van gesprek. Statenleden waren hier kritisch over. Gesuggereerd werd om meer in te zetten op het ondersteunen van maatschappelijke initiatieven en samenwerking tussen provincie en initiatiefnemers (cocreatie).

De volgende bijdragen uit de werksessie met Statenleden zijn verwerkt in de participatieverordening.

- Weeg af en leg uit waarom er wel of geen participatietraject wordt opgestart, opgenomen in bepaling 3a en 3b van de verordening.
- In de participatieaanpak wordt opgenomen wat het doel en de motieven van participatie zijn, welke betrokken doelgroepen moeten worden uitgenodigd en daarbij, welke extra inspanningen worden geleverd als er ondervertegenwoordigde doelgroepen zijn.
- Artikel 6 is opgesteld om aan te sluiten bij initiatieven uit de samenleving. Initiatiefnemers kunnen een verzoek indienen voor een overleg over een initiatief. In de criteria voor het uitdaagrecht is de verplichting opgenomen om steun voor het initiatief aan te tonen.

Werksessies ambtelijke collega's

Ook zijn er twee werksessies gehouden met ambtelijke collega's uit de organisatie van de provincie Utrecht. De focus hierbij lag op dezelfde uitgangspunten voor de verordening, en de vertaling naar de dagelijkse praktijk.

De verplichting om het doel, de participatievorm en wie wordt betrokken vast te leggen en te communiceren wordt als positief gezien. Daarbij wordt als aandachtspunt meegegeven om voor de start van de participatie scherp te hebben of het doel van de provincie overeenkomt met de motieven van deelnemers om te participeren. Dat vraagt goede afstemming en duidelijke begrenzing. Hetzelfde geldt voor het besluit om geen participatie te organiseren, terwijl die behoefte er bij betrokkenen wel kan zijn.

Over de mate van invloed en de participatievormen is benadrukt om van tevoren goed uit te leggen aan de deelnemers wat de verschillen tussen de vormen inhouden. Raadplegen, bijvoorbeeld een mening geven over een vraagstuk, heeft een andere invloed dan meebeslissen of co-creëren.

Het betrekken van ondervertegenwoordigde doelgroepen vraagt niet alleen om extra inzet, maar ook om andere inzet, waarbij collega's op de markt of in het buurthuis actief op zoek moeten naar stemmen die anders niet gehoord worden. Wel is opgemerkt dat een representatieve afvaardiging misschien gewenst is, maar niet altijd mogelijk en ook afhankelijk van het soort participatietraject. Soms is een betere optie om een zo diverse groep deelnemers uit te nodigen.

Er is tenslotte in deze werksessies veel gesproken over het uitdaagrecht. Er werd gezamenlijk geconcludeerd dat het lastig is om de scope van het uitdaagrecht te bepalen. Het kan gelden voor de uitvoering van beleid, maar ook voor het maken van beleid. Dat vraagt om een specifieke benadering en kennis van de initiatiefnemers. Ook wordt er aandacht gevraagd voor een wederkerige verantwoordelijkheid. De initiatiefnemers committeren zich aan een goede uitvoering en afronding voor een initiatief, waarbij de provincie de eindverantwoordelijkheid draagt.

Bij het ondersteunen van maatschappelijke initiatieven kan de provincie meer als partner optreden. Dan moeten er ook afspraken over de rollen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden worden gemaakt. De provincie kan er voor kiezen om een subsidie te verlenen, kennis te delen, maar ook om de initiatiefnemers te empoweren om het initiatief uit te voeren.

In de verordening is onder artikel 3 opgenomen dat het doel van participatie en de vorm duidelijk moeten worden gecommuniceerd en eventueel besproken met de initiatiefnemers, voorafgaand aan de start van een traject, zodat de verwachtingen helder zijn. Inzet is om bij participatie, afhankelijk van de vorm en de inhoud van het plan, een zo divers mogelijke groep betrokkenen uit te nodigen

Bij de bepalingen over participatie op initiatief van inwoners, organisaties en ondernemers worden bij het toepassen van het uitdaagrecht onduidelijkheden en bezwaren gezien. Daarom zijn er in de verordening criteria opgenomen die moeten worden meegenomen in de aanvraag.

Afronding

Na twee jaar wordt de verordening geëvalueerd, waarbij ook nadrukkelijk wordt gekeken naar de uitvoering ervan. Zijn er bepalingen die belemmerend werken of zijn er ontwikkelingen rondom participatie die ook een verankering in de verordening nodig hebben? Ook is er na twee jaar meer inzicht in de praktijk van jongerenparticipatie en het betrekken van ondervertegenwoordigde doelgroepen.

In het traject naar de participatieverordening zijn ook vragen naar voren gekomen die niet direct in de verordening landen, maar die wel relevant zijn om verder uitgezocht te worden. Hoe gaat de provincie om met vergoedingen voor participatie? Is een structureel inwonerpanel van toegevoegde waarde? Ook kan nader worden bekeken welke inzet het ondersteunen van maatschappelijke initiatieven en het versterken van gemeenschapskracht vraagt.

Nu de participatieverordening Provincie Utrecht 2026 er ligt, is voor de provincie een nieuwe basis gelegd in het samenspel met inwoners, ondernemers en organisaties, waarbij maatwerk in participatietrajecten het adagium blijft. De participatieverordening bevat de spelregels voor dat samenspel.